

סקר עטלפים בגולן

סכנות, בהן – הרברות והרעלות שאינן מכוונות ישירות כלפיהם, רעש ותנועת מטיילים במערות ועוד. כיום ידוע שעטלפי החרקים מסייעים לאדם בהרברת יתושים ומוזיקים לחקלאות.

הסקר בגולן

הסקר הנערך באתרים אחרים בגולן ובאזורים נוספים בצפון הארץ, מתקיים באופן סדיר כבר מראשית שנות ה-2000, באותו מועד ובאותם מקומות וכך מתאפשרת בחינת מצבם של העטלפים באופן השוואתי לשנים קודמות. שותפים לסקר כאמור חוקרים מהחברה להגנת הטבע ואוניברסיטת תל אביב לצד חוקרים פקחים ואקולוגים ברשות הטבע והגנים. בגולן נערך הסקר בנחל זוויתן, במבצר נמרוד, ובאתרים נוספים בהם לנים העטלפים. אתר נוסף שנסקר הוא מעיינות הבניאס, אליהם מגיעים העטלפים לשם שיחור מזון ושתייה. חלק מהאתרים נדגמים באור יום ואחרים בשעות הערב בשעה בה מגיחים העטלפים ממקום משכנם לשם שיחור מזון, אז ניתן גם לפחדש רשתות ערפל לשם אימות זיהוי מיני העטלפים. כמו כן, נעשה שימוש בגלאי עטלפים, על מנת לזהות את מיני העטלפים על פי תדר האופייני למין. על פי הסקר, שנתוני עדיין בתהליכי סיכום, נראה שבמרבית האתרים נשמרת מגמת יציבות במרבית האוכלוסיות.

מה עושים למען העטלפים?

מושבות עטלפים רבות משתכנות במערות או במבנים נטושים. באתרים אלו לנים העטלפים ואף מגדלים את צאצאיהם ועל כן יש חשיבות קריטית בשימור האתר ובמניעת הפרעה. מזה שנים רבות, במערות שהוגדרו כמערות משכן לעטלפים, קיים איסור כניסת מבקרים בעונת החורף. נראה שלפחות בחלק מהמערות תיבחן הזנת מזון איסור הכניסה דווקא לתקופת ההמלטה וגידול הצאצאים (עונת האביב וראשית הקיץ).

בנוגע למבנים נטושים (בעיקר מוצבי גבול), פועלת רשות הטבע והגנים מול יזמים וקבלנים במערכת הביטחון לטובת שימור המבנים בהם השתכנו מושבות גדולות.

מידי שנה מתקיים "ליל העטלף הבינלאומי" שבמסגרתו מתקיימים סיורים ופעילויות חווייתיות בעקבות העטלפים. לילה זה ייערך ב-28.8.14, ופרטים ניתן למצוא באתר רשות הטבע והגנים. מי שמעוניין לצפות בעטלפים כאן בגולן מוזמן להצטרף אלינו לסיורי עששיות במבצר נמרוד ולחזות בעטלף ממין יזנב קטן השוהה בעונת הקיץ במבצר.

מאיה ביק, מרחב גולן
רשות הטבע והגנים

האם העטלפים הם באמת סוג של "עכברים מעופפים"? כיצד זכו בתדמית גרועה כל-כך של מעבירי מחלות, מזיקים לחקלאות, ואפילו ערפדים מוצצי דם? סקר העטלפים השנתי בגולן מספק לנו הזדמנות לשנות תפיסה ולשבור כמה מיתוסים.

מהלך חודש יולי נערך באתרים שונים בגולן סקר עטלפים המתקיים מידי שנה על ידי חוקרים מרשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע ואוניברסיטת תל אביב. ניצלנו את ההזדמנות כדי לספק לכם מעט מידע על היצורים המרתקים הללו ואולי אפילו לשבור כמה מיתוסים.

עטלפים - זה לא מה שחשבתם

לאורך ההיסטוריה ועד היום בקרב תרבויות ואנשים רבים לעטלפים יש תדמית גרועה. שמם נקשר בדמות האגרית של הערפדים מוצצי הדם, כמעבירי מחלות, מזיקים לחקלאות, כייצור לילי עיוור ומפחיד ועוד שלל אמונות תפלות ואגדות מרחבי העולם.

סדרת העטלפים הנה הסדרה השנייה בגודלה במחלקת היונקים (לאחר המכרסמים) והיא מונה יותר מ-1000 מינים המעופפים כמעט בכל רחבי כדור הארץ. למרות שהם מכונים לעתים "עכברים מעופפים" הם קרובים יותר לסדרת הקופאים מאשר למכרסמים. נהוג לחלק את העטלפים לשתי תתי סדרות: עטלפי פירות (עטלפים גדולים, הגודל שבהם שוקל כ-1.5 ק"ג) ועטלפי חרקים (עטלפים קטנים, הקטן שוקל כ-1.5 גרם).

העטלפים הם היונקים היחידים הניחנים ביכולת תעופה משמעותית, חלקם אף נודדים מארץ לארץ. בדומה לעופות, עצמות הגוף קלות יחסית והם בעלי מוטת כנפיים גדולה ביחס לגוף. בשונה מהעופות, העטלפים אינם ממריאים, אלא מפילים את עצמם כלפי מטה מנקודה גבוהה בה הם שוהים, לכן נדיר למצוא עטלפים על הקרקע, והם ככל הנראה

בבעיה.

התכונה הייחודית ביותר לעטלפים (בעיקר עטלפי החרקים) מכונה אקולוקציה. העטלפים למעשה "רואים" באמצעות חוש השמיעה שלהם. הכיצוד בדומה לפעילות של סונאר, העטלפים משמיעים קולות בתדר גבוה (שרובם אינם בטוח השמיעה שלנו), הקול לאחר התנגשותו בעצמים בחלל חוזר בצורת הר המאפשר לעטלף ליצור מפת התמצאות במרחב. החוש המופלא הזה משמש את העטלפים לא רק לשם ההתמצאות אלא בעיקר לשם צייד חרקים ועזרים.

העטלפים בישראל

בישראל מצויים 33 מיני עטלפים, מהם רק אחד הוא עטלף פירות והשאר עטלפי חרקים. מרבית מיני העטלפים בישראל מצויים בדרגות שונות של סכנת הכחדה. מסוף שנות ה-60 ועד שנות ה-80 של המאה הקודמת הורעלו עטלפי הפירות באמצעות השמדה המונית שנערכה במערות בהם שכנו, מערות אלו שימשו גם ובעיקר את עטלפי החרקים אשר נפגעו מכך קשות. עטלפי הפירות אינם גורמים נזק לגידולים לפני הבשלתם, מכיוון שהם ניזונים מפירות בשלים בלבד. כיום, מרבית גידולי הפירות נקטפים לפני שלב זה. גם היום, העטלפים נתונים לשלל